

פרק 1.

היפּעָה בעופות – מבוא

למורה

מטרות השיעור:

- * התלמידים יערכו מפגש ראשוני עם מחלקת העופות
- * התלמידים ישקפו את הידע והתפיסות המוקדמות
- * התלמידים יהיו שותפים לבניית תוכנית הקורס ויהיו מודעים למטרות תהליך הלמידה

מיומנויות:

- * תצפית לאיסוף נתונים ואבחנה בפרטים.
- * פיתוח שאילת שאלות ומיון לשאלות פוריות (שאלות המובילות ללמידה מעמיקה)
- * בניית תוכנית לימודים משותפת על סמך נושאי עניין משותפים באמצעות בחירה
- * מיון, ארגון וייצוג המידע באופן יעיל והגיוני, תוך שימוש במארגן גרפי מסוג שמש וטבלה.

ערכים:

- * אוטונומיה של הפרט – התעניינות ורצון להרחבת הידע
- * סובלנות ופתיחות לרעיונות, הצעות ודעות של חברים.

ציוד:

- טלוויזיה – וידאו – DVD –
- לוח לכתיבה + כלי כתיבה בהתאם
- סרט וידאו קצר – על יפעת העופות, למשל קטע מתוך "ציפורים נודדות" של ג'אק פרין
- תמונות של עופות
- דפי פעילות לתלמיד משוכפלים במספר הנדרש
- מגדיר ציפורים 'מדריך לציפורי ארץ ישראל' או אחר (לכל 3 מגדיר אחד)
- מצע קשיח וכלי כתיבה
- ציוד לשהייה בשטח: כובע, מים, נעלים מתאימות, ומקדם הגנה

מילון מושגים רלוונטי:

עופות או ציפורים - שם כללי לבעלי חיים מן החולייתנים שיש להם נוצות, מקור, כנפיים, והם מטילים ביצים. ישנם חוקרי טבע שמבדילים בין עופות לציפורים: ציפורים- ציפורי שיר. עופות – כל השאר. באוגדן שבידכם לא עשינו הבחנה. ציפור ועוף הן מלים נרדפות. **יפעה** - בשפה מליצית יופי, הוד, זיו. **שאלה פורייה** - שאלה המובילה לתהליך למידה בניגוד לשאלה שתשובתה ידועה מראש.

מהלך השיעור:

בכיתה (ישיבה בקבוצות עבודה)

1. מה כבר יודעים התלמידים על עולם העופות – בירור ידע קודם ורישום כשמש על הלוח. (מצורף דף לתלמיד/ה בהמשך. זו פעילות מקדימה בכיתה לפני התצפית) צפייה בסרט וידאו של רבע שעה על עולם העופות. (קיים מגוון רחב של סרטי וידאו בנושא, יש לבחור סרט שמדגיש את יפעת העופות).

2. על הלוח נרשום את המושג - "העופות"

עבודה אישית –

התלמידים מקבלים דף אישי "**העלאת נושאים המעניינים אותי**"

(ניתן לחלק לכל משתתף/ת תמונות של עופות שונים)

עבודה קבוצתית

חברי הקבוצה מתבקשים לרכז את תשובות חברי הקבוצה ולהגיע להסכמה לגבי הנושאים המעניינים את רוב משתתפי הקורס בתהליך.

3. סיור בחוץ

יציאה לתצפית ראשונה בעופות הסביבה הקרובה - לצפייה ושאלות על עולם העופות.

המורה מנחה את התלמידים לשבת במקום שקט, מוצל, ביחד ככל הניתן - להסתכל ולהקשיב.

מטרות התצפית:

- התלמידים ידעו שקיים מגוון מיני עופות בסביבה הקרובה.
- התלמידים ישאלו שאלות המעניינות אותם על עולם העופות.
- התלמידים יעבדו את מגוון הנושאים שמעניינים אותם.

בכיתה:

4. במליאה

זיהוי העופות שנצפו בסביבה הקרובה באמצעות מגדיר עופות) ורשימת שמותיהם על הלוח.

5. עבודה קבוצתית:

א. הרחבת רשימת הנושאים שמעניינים את התלמידים על עולם העופות, שנוספו מהסיור.

ב. ריכוז השאלות שעלו בסיור.

ג. מיון השאלות בתהליך שאלת שאלות פוריות והשאלות הפוריות בלבד (מצורף דף עבודה בהמשך).

6. במליאה:

א. העלאת הנושאים המרכזיים שמעניינים את רוב חברי הקבוצות על הלוח המרכזי.

ב. בחירה משותפת של נושאי הקורס/הלמידה וארגוןם בטבלה ברצף לימודי הגיוני.

ג. הכנת תרשים זרימה לרצף הלמידה כולל הצבת לוח זמנים.

ד. תיאום ציפיות כולל דיון בדרישות הקורס והעלאת קריטריונים להערכה אישית של תפקוד התלמיד במהלך הקורס.

* אם נותר זמן, ניתן לצאת לתצפית ממוקדת ומובנית בעופות הסביבה (מצורף דף תצפית בהמשך) או לחילופין להיערך לסיור בשיעור הבא.

דף עבודה מס' 1א

פעילות מקדימה בכיתה לפני התצפית
1. השלימו את הטבלה :

מה אני יודע/ת על העופות	מה אני רוצה לדעת	מה למדתי (להשלים לאחר הפעילות בכיתה)

דף עבודה מס' 1ב

שאלות פוריות בנושא "עולם העופות" מאת ד"ר עודד בן מנחם

מטרת התהליך של בניית שאלות פוריות בנושא "עולם העופות", היא לשתף אתכם במהלך תכנון היחידה, מטרותיה, דרכי הערכה ולקבוע במשותף את נושאים על פי העניין האישי שלכם. תהליך זה בנוי מהשלבים הבאים:

שלב א': כתיבת שאלות אישיות – קבוצתיות (באמצעות מגוון מילות שאלה)
מילות שאלה עיקריות: מי?, מה?, למה?, כמה?, איפה?, היכן?, מדוע?, איך? כיצד? מתי?

שלב ב': מיון לשאלות פוריות

שאלה פורייה היא שאלה המובילה ללמידה. זהו האם השאלות "פוריות" בעזרת ההיגדים במחונן הבא. שימו לב! כל היגד שתשובתו חיובית מעיד כי השאלה "פורייה".

לא	כן	היגד לבדיקת השאלה
		האם התשובה לשאלה אינה ידועה לכם מראש?
		האם <u>ניסוח</u> השאלה ברור? (האם אתם מבינים את השאלה?)
		האם השאלה רלוונטית לנושא?
		האם השאלה מובילה ללמידה? דורשת איסוף חומר? האם יש מה לחקור ולהעמיק?
		האם <u>לדעתכם</u> השאלה מעניינת?

עכשיו שבדקתם את כל השאלות, "תקנו" את השאלות הלא "פוריות", ורשמו מחדש את השאלות "הפוריות" במקום המתאים.

דף עבודה מס 1ג
 דף תצפית בציפורים

שם החוליה: _____ תאריך: _____ מקום: _____

שם הציפור (אם יודעים)	גודל הציפור (לסמן)		צבעי הציפור				חברה	מאפיינים מיוחדים נוספים	מקום ההמצאות	התנהגות הציפור
	קטנה מיונה	גדולה מיונה	מקור	ראש	חזה	גב				
							זוג להקה או יחיד	למשל זנב ארוך או קול מיוחד	למשל ארץ, עץ, שמים ראו למטה	ראו בטבלה למטה

מקום הימצאות:

על עצים	על עשבים	על מתקנים בחצר	פחי אשפה
צמרת/מרכז העץ	על הרצפה	בארגז החול	תחנת האכלה
	על הגג	בגינה	אחר
על שיחים	על הגדר	על החלונות	

התנהגות:

מנוחה	דאייה	שירה	ניסיון ציד
התחממות	אכילה	התגודדות	הזדווגות
ניקוי- סירוק	תעופה אקטיבית	דריסה	דגירה
הליכה	חיזור	שתייה	האכלה
ריצה	השמעת קולות	בניית קן	אחר

הערות לגבי ביצוע התצפית: בכדי שתוכלו לראות את הציפורים היטב רצוי שתתפזרו בשטח, בזוגות, שבו במקום מוצל ושקט, רצוי מול שיחים או גינה או שדה והמתינו. הציפורים נבהלות מאד מתזוזה. אם תשבו בשקט, יש סיכוי רב שהציפורים תגענה ותוכלו לצפות בהן.

סיכום תצפית:

1. רשמו את שמות הציפורים שנצפו על ידי חברי הקבוצה

2. מה היו ההתנהגויות של הציפורים שנצפו על ידי חברי הקבוצה?

3. עיינו בטבלאות התצפית ובטבלת השאלות הפוריות שערכתם ובדקו

א. אילו דברים מעניינים גילתם במהלך התצפית?

ב. על אילו שאלות קיבלתם תשובות במהלך התצפית?

ג. אילו שאלות נוספות התעוררו בעקבות התצפית?

ד. בדקו האם השאלות החדשות הן פוריות?

ה. על אילו מהשאלות לא קיבלתם תשובה באמצעות התצפית?

ו. היכן אתם מתכוונים לחפש תשובות לשאלות שנותרו ללא מענה?
